

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

VÚPSV
rilsa VÝZKUMNÝ ÚSTAV PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ
RESEARCH INSTITUTE FOR LABOUR AND SOCIAL AFFAIRS

Vyhodnocování účinnosti a efektivity realizace APZ v ČR

KA 04 Mapování procesů, postupů a podmínek implementace APZ

Kotrusová M., Kubát J., Schebelle D.,
Marešová H., Tábořská M.

reg. č. CZ.03.1.54/0.0/0.0/15_122/0006089

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

VÚPSV
rilsa

VÝZKUMNÝ ÚSTAV PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ
RESEARCH INSTITUTE FOR LABOUR AND SOCIAL AFFAIRS

PRŮBĚŽNÉ VÝSTUPY

Výzkumné aktivity dílčí etapy roku 2019

Východisko

Na základě předchozích etap výzkumu, zaměřených na realizaci vybraných nástrojů APZ, bylo zjištěno, že skupině nezaměstnaných se závažnými bariérami znemožňujícími zaměstnání, přispějí nástroje APZ k vyřešení jejich životní situace pouze ve spojení s poskytnutím adekvátní sociální práce.

Z toho důvodu jsme se v roce 2019 **zaměřili na roli poskytovatelů sociálních služeb (subjektů poskytujících přístřeší) pro osoby bez domova v procesu hledání a udržení si zaměstnání a jejich spolupráce s ÚP ČR.**

Výzkumné aktivity dílčí etapy roku 2019

Cílová skupina:

- **subjekty poskytující přístřeší osobám bez domova (azylové domy, noclehárny, atp.)**

Cíle výzkumu:

- zjistit, jakým způsobem probíhá spolupráce **subjektů poskytujících přístřeší** osobám bez domova s ÚP ČR,
- identifikovat formy spolupráce a její obsah,
- Zjistit, v čem spočívají silné, slabé stránky spolupráce, příp. překážky a limity.

Metodologie výzkumu: smíšený výzkumný design

Kvalitativní výzkum

- specifikace role daného subjektu při hledání pracovního uplatnění pro osoby bez domova, příp. řešení dalších jejich problémů
- spolupráce s Úřadem práce ČR a příklady dobré praxe, či návrhy doporučení

Kvantitativní výzkum

- poskytování pomoci a způsoby pomoci při hledání/udržení si zaměstnání osob bez domova
- spolupráce s dalšími organizacemi při řešení otázek spojených s pracovním uplatněním osob bez domova
- spolupráce s ÚP ČR se zaměřením na identifikaci tzv. dobré praxe
- stručná charakteristika **subjektů poskytujících přístřeší** osobám bez domova

Etapy výzkumu

KVALITATIVNÍ PŘÍSTUP

- **individuální rozhovory** se zástupci subjektů poskytujících přístřeší osobám bez domova (8 rozhovorů)
- **skupinový rozhovor** se zástupci subjektů poskytujících přístřeší osobám bez domova (11 účastníků)

KVANTITATIVNÍ PŘÍSTUP

- **online dotazníkové šetření** (osloveno 184 subjektů)
- návratnost 55%

KVALITATIVNÍ PŘ.

- **polostrukturované individuální rozhovory** se se zástupci subjektů poskytujících přístřeší osobám bez domova (15 rozhovorů)

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

VÚPSV
rilsa

VÝZKUMNÝ ÚSTAV PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ
RESEARCH INSTITUTE FOR LABOUR AND SOCIAL AFFAIRS

HLAVNÍ ZJIŠTĚNÍ

- Za **primární cíle poskytovaných služeb (sociální práce) osobám bez domova** explicitně označováno spíše **nalezení bydlení a zajištění určitého příjmu** (formou sociálních dávek), než nalezení zaměstnání (legálního):

„Všechno začíná tím, funguje to všude po světě, že se lidé vezmou ze špatného prostředí, nabídne se jim lepší prostředí (bydlení), a pak se teprve pracuje.“

„Do práce lze docházet jedině ze zázemí, kde se může člověk umýt, najíst, vyspat. Bez toho v práci nikdo nevydrží.“

- Základní cíle sociální práce realizované subjekty poskytujícími přístřeší osobám bez domova:
 - jejich zkompetentnění a aktivizace

Limity pomoci při hledání či udržení si zaměstnání na straně osob bez domova

- zásadní bariérou v pracovním i životním uplatnění osob z cílové skupiny je nízká či zcela chybějící motivace k legálnímu zaměstnání

„Je to hodně o motivaci, aktivizaci, ukazujeme mu (klientovi) i jinou stránku, že to není jen o dřině, že bude někde makat.“

- účelovost ze strany osob bez domova (deklarují zájem spíše z důvodu zachování si své stávající životní situace)

„Registrují (úřad práce) už 3. generaci klientů, kteří nikdy nepracovali... kopírují strategie svých rodičů jako přes kopírák“.

„Nastavení „správného“ cíle vnímají osoby bez domova jako podmínku zajištění možnosti ubytování v azylovém domě. Výsledkem bylo rozvíjení spolupráce na něčem, co ve skutečnosti žadatelé o službu ani nechtěli.“

Role subjektů poskytujících přístřeší osobám bez domova v problematice jejich pracovního uplatnění

- Podpora při hledání, udržení si nebo získání zaměstnání (či brigády) v různé míře poskytována všemi oslovenými poskytovateli, která nabývá těchto konkrétních forem:

Podpora při kontaktech a komunikaci s institucemi

Hledání pracovního uplatnění, podpora pro udržení v zaměstnání

Zlepšování kompetencí a měkkých dovedností klientů

Další pomocné a podpůrné činnosti

Informovanost osob bez domova o poskytovaných sociálních službách

- zdroje informací různé, nejčastěji prostřednictvím soc. pracovníků odborů obecních, či městských úřadů, zejména OSPOD, dále v rámci komunity, rodiny, známých, webové stránky, internet, letáčky atd.
- ÚP jako zdroj informací uváděn spíše nahodile, zpravidla závisí na osobním přístupu a motivaci samotných zaměstnanců úřadu práce

„Nejčastěji nás oslovují pracovnice OSPODu na městských úřadech a samozřejmě máme webový stránky, máme i terénní sociální službu, takže zajíždíme, máme takový jednoduchý letáček, takže ti potencionální klienti se můžou takhle lehce, i z ulice o nás dozvědět.“

„Úřad práce zas až tak ne, spíš ty OSPODy.“

Nejčastěji (uváděné) organizace spolupracující se subjekty poskytujícími přístřeší osobám bez domova a ÚP ČR

Spolupráce subjektů poskytujících přístřeší osobám bez domova s ÚP ČR

- výrazně častější kontakty s úsekem NSD (koresponduje s typem klientů oslovených zařízení)
- rozsah a intenzita spolupráce odlišná u jednotlivých zařízení
- v hodnocení vzájemné spolupráce s ÚP ČR regionální odlišnosti
- spolupráce s ÚP ČR funguje především na základě:

osobních profesních vazeb a osobní iniciativy jednotlivých pracovníků obou stran

„my máme dobrou spolupráci s místním pracovištěm ÚP, je především díky nastavené vysoké důvěře a vzájemně dobré dlouholeté zkušenosti. Ale to je současnou paní ředitelkou, můžu to porovnat s praxí v jiných regionech, nebo s fungováním předchozího ředitele pracoviště ÚP tady.“

Pozitivně hodnocené oblasti spolupráce subjektů poskytujících přístřeší osobám bez domova s ÚP ČR

Aktivní účast ÚP ČR

- případové setkání/studie
- zajištění koordinace činností
- společné schůzky v prostorách poskytovatele sociálních služeb
- workshopy

Komunikace

- přímá komunikace (telefonicky, písemná, osobní setkání)
- aktivní komunikace
- osobní vazby odborníků

Nabídka služeb

- poradenská činnost
- pracovní rehabilitace
- odborné konzultace
- zajištění doplatků na bydlení
- tvorba pracovních mís v rámci VPP a VS
- nabídka rekvalifikací
- společná výběrová řízení
- podpora klienta

Závažné překážky funkční spolupráce s ÚP ČR optikou zástupců subjektů poskytujících přístřeší osobám bez domova

- limity ve flexibilitě, individualizovaném přístupu, sociálním cítění
- kritičtější vnímání osob bez domova zaměstnanci ÚP ČR
- nedostačující zohledňování specifik této skupiny osob při komunikaci, formě předávaných informací, či nabízené pomoci

„Našim klientům by měli úředníci věci více vysvětlovat, a ne je odbýt jednou větou, co (klienti) musí mít, ti klienti tomu nerozumí, mnohdy je potřeba jim situaci vysvětlit třeba i desetkrát, neustále je potřeba jim to opakovat, vysvětlovat, neustále se chodí ptát, než se dobereme k nějakému cíli...“

- zdlouhavé vyřizování dávek v hmotné nouzi u osob bez domova
· **častým důsledkem - klienti se mohou dostávat do dluhů, a ocitnout se „na ulici“, čímž se klient pouze přesouvá do jiného segmentu sociálního systému**

„Dostávají se (klienti) do prodlení s platbou (za poskytovanou službu), protože než si vyřídí dávky, vyplácí se zpětně, často se ještě mění podle jejich příjmů, jsou tam lhůty na odvolání, takže i tak často od nás odcházejí s dluhem na nájemném.“

- riziko nejednotného přístupu zaměstnanců útvaru NSD při posuzování žádostí a výplatě dávek hmotné nouze, a to v případě časové prioritizace výplaty mimořádné okamžité pomoci dle jejího účelu nebo zamítnutí nároku

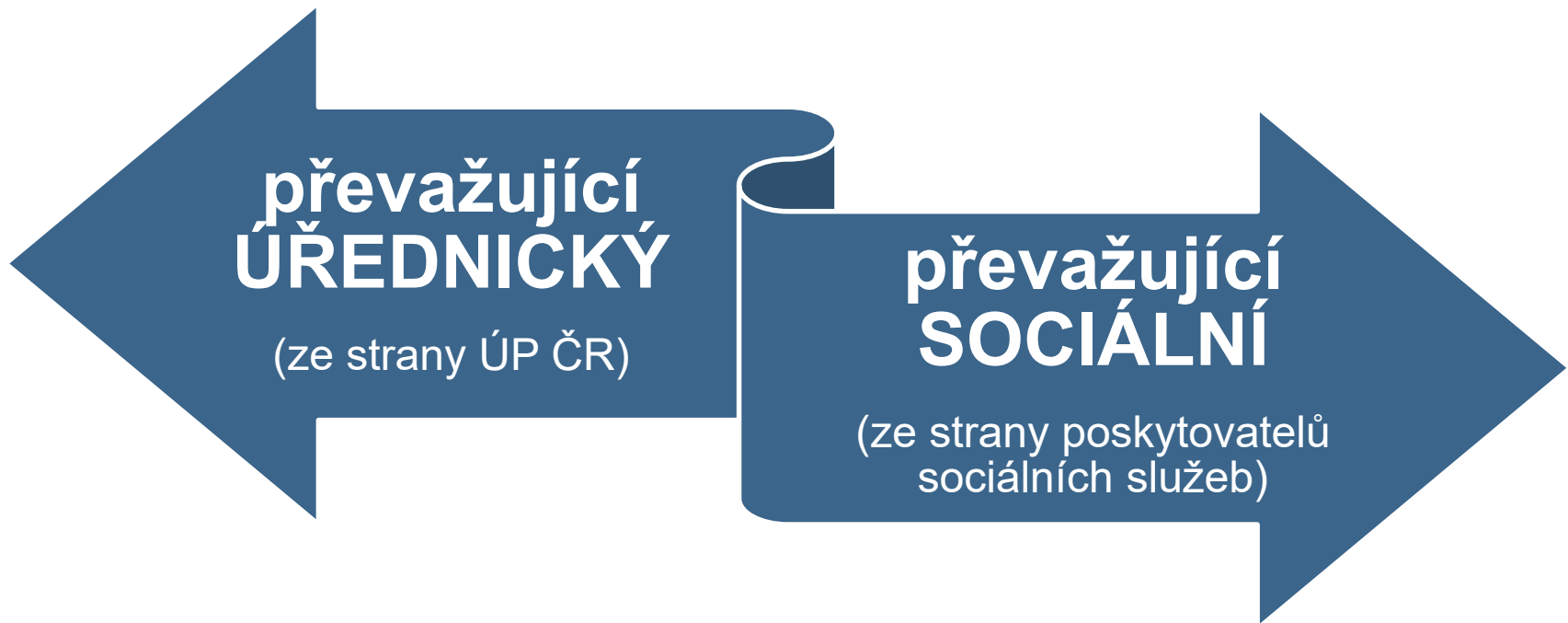
- za jednu z možných příčin respondenti uváděli „rozvolněnost“ zákona o pomoci v hmotné nouzi
- možné dopady tohoto rizika - „fatální“, finančně likvidační dopady na některé klienty (osoby bez domova)

„Mluvíme o zákonu o hmotný nouzi, který je tak rozvolněný, že je tam potřeba číst mezi řádky, jak říkají pracovníci úřadu práce, a proto vlastně dochází k těm ohromným rozdílům, který tady řešíme.“

„Za tou přepážkou je to v lidech, kdo tam sedí, jen o lidech a vzájemných sympatiích přes tu přepážku... Fakt je to o těch sympatiích, na té MoPce obzvláště.“

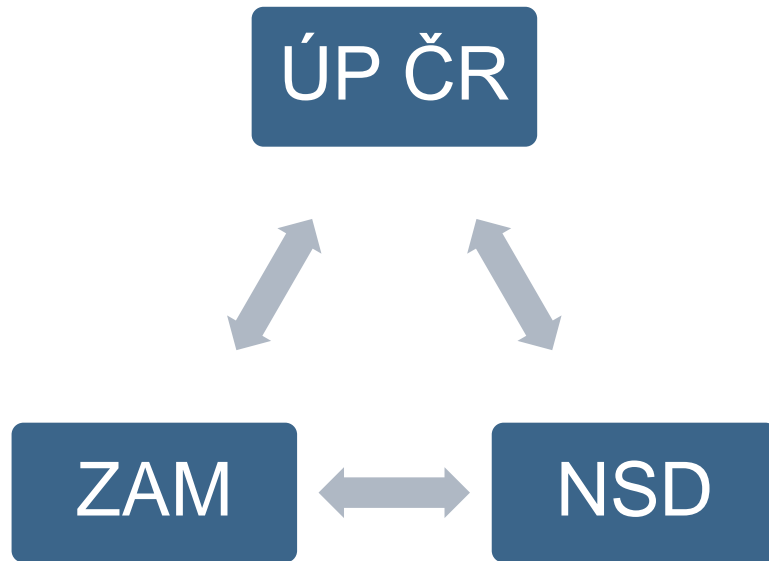

- střet dvou přístupů ke klientům (osobám bez domova) - rozdílné vnímání způsobu práce s klientem optikou zástupců subjektů poskytujících přístřeší osobám bez domova

Vnímání ÚP ČR z pohledu subjektů poskytujících přístřeší osobám bez domova

- dva oddělené subjekty
- naprostá převaha spolupráce se zaměstnanci útvaru NSD
- spolupráce s poradci útvaru ZAM (zprostředkování, APZ) se týká zejména VS, VPP

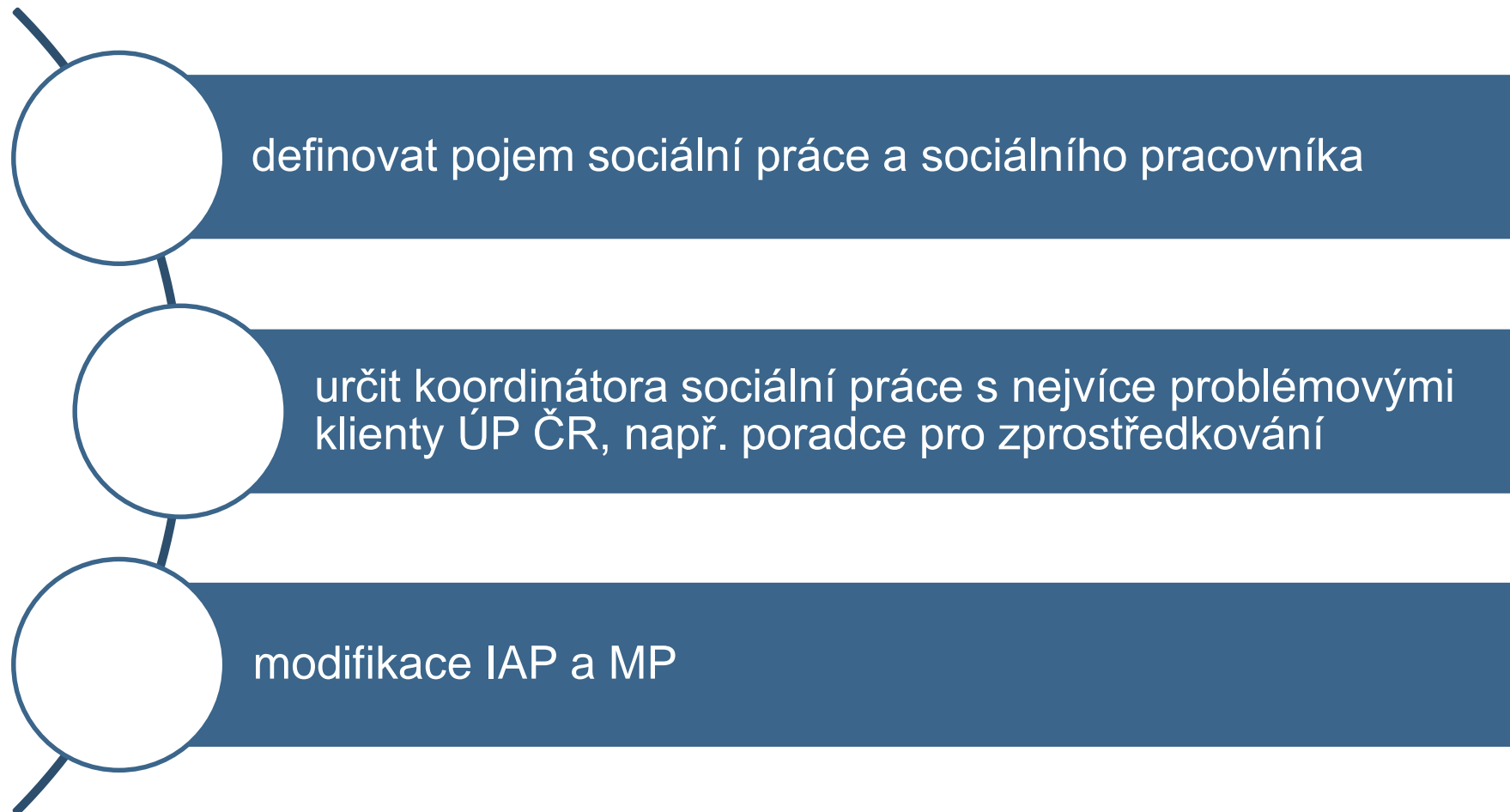
Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

VÚPSV
rilsa VÝZKUMNÝ ÚSTAV PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ
RESEARCH INSTITUTE FOR LABOUR AND SOCIAL AFFAIRS

DOPORUČENÍ vedoucí ke „zreálnění“ sociální práce s osobami bez domova

Úroveň legislativní, příp. metodická

Úroveň metodická

rozšířit a posílit funkci Poradních sborů ÚP ČR s cílem dosažení lepší spolupráce s poskytovateli sociálních služeb a zajištění lepší koordinace realizace sociální práce na lokální úrovni

zavést praxi případových konferencí (zákon 359/1999 Sb., o sociálně - právní ochraně dětí)

sjednocení přístupů k MOP

Úroveň organizační

personální navýšení sociálních pracovníků na ÚP ČR

zjednodušit a zrychlit proces přenosu údajů o klientovi jak mezi jednotlivými pracovišti ÚP ČR, např. při stěhování klienta mezi jednotlivými azylovými zařízeními, tak i mezi pracovišti ÚP ČR a PSS

Zásadní zjištění : **absence koordinace sociální práce**

Doporučení: ÚP jako koordinátor sociální práce s klienty (osobami bez domova) na lokální úrovni

Argumenty pro:

- ÚP ČR od roku 2011 vyplácí dávky v HN, orgány samosprávy od roku 2011 v kompetenci výplatu dávek v HN nemají
- síť poboček ÚP ČR je hustější než je tomu u obecních úřadů se sociálními odbory
- ÚP ČR eviduje osoby bez domova pobírajících dávky HN

V roli koordinátora poradce pro zprostředkování, který disponuje znalostí o klientovi, jeho situace a potřeb, pro dosažení úspěšného uplatnění na TP s využitím vhodné kombinace nástrojů APZ a dávek HN.

Variantní řešení

Zajištění koordinace sociální práce s osobami bez domova místní samosprávou (v současné době) naráží na následující bariéry:

- obce nemusí disponovat dostatečnou znalostí klienta a jeho situace z důvodu dopadů institucionální změny v roce 2011 včetně ztráty kompetence k výplatě dávek v HN

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

VÚPSV
rilsa VÝZKUMNÝ ÚSTAV PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ
RESEARCH INSTITUTE FOR LABOUR AND SOCIAL AFFAIRS

Děkujeme Vám za pozornost.